

uitgaande van die beginselen, nooit de zintuiglijke waarneembaarheid van de genoemde zaken in twijfel hebben getrokken.

Kuyper en Bavink — wij willen daarvoor gaarne bewijspplaatsen aanvoeren — hebben in deze mee aan de Synode den weg gewezen.

Wie zijn er nu meer aan Kuyper en Bavink verwant: zij, die de beginselen van hun theologisch denken onderschrijven en bovendien nog hun toepassing daarvan op concrete gevallen voor hun rekening nemen of zij, die zeggen wel hun beginselen te huldigen maar tot tegenovergestelde conclusies komen?

Het antwoord kan immers niet twijfelachtig zijn? Bij de laatste is er afwijking van Kuyper en Bavink.

Dr Geelkerken e.s. maken van de namen van Kuyper en Bavink misbruik.

Het schied, waarachter zij zich verbergen vertoont gaten ter grootte van Kuyper en Bavink zelf. HEPP.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Wat er ontbrak.

Indien er ooit een tijd is geweest, die ons als predikanten kon zeggen, wat er dikwerf ontbrak aan ons catechetisch onderwijs, dan is het de onze. De heugstige openbaring van gebrek aan kennis van geestelijke dingen, die men in dezen tijd mekt, moet ons wel beschamen doen staan. Zijn wij zoo slecht geslacht in het pogen, om onze menschen althans eenigzins een begrip bij te brengen van wat gereformeerd is, en van wat het beteekent te denken over onze geloofs-waarheden?

Onder de mannen, die tegenwoordig allerlei wonderlijke dingen zeggen, zijn heusch niet de domsten, werkelijk niet de minst ontwikkelden.

En toch... hoe wordt er veelal de ééne dwaasheid na de andere goddibeteerd.

Een enkel voorbeeld. Volgens een in twee bladen verschenen verslag heeft een onzer voormannen op onderwijsgebied deze week op een vergadering in Amsterdam gezegd, dat die synode toch zoo te laken was. En dat wel, wij ze geëischt had, dat men zou aanvaarden de zintuiglijke-waarneembaarheid van den boom der kennis des goeds en des kwaads. Dat was onwetenschappelijk. Het was niet verstandig, dat onze leidende figuren niet wat meer met de eenvoudige menschen (zoals spreker!) overlegden en handelden.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Schepping, Paradijs en Torenbouw.

1.

Ook nu wil ik mijn gewone reeks over „Satan“ onderbreken voor een meer actueel onderwerp; dit kan trouwens gereedeelich geschieden, omdat de artikelen over Satan elk min of meer een afzonderlijk geheel vormen.

Aanleiding tot schrijven geeft mij ditmaal een passage uit een concept-formulier, dat te Utrecht algemeen goedgekeurd is in een vergadering van leden van gereformeerde kerken, welke leden het met de besluiten van de synode van Assen niet eens zijn. Deze vergadering heeft een concept vastgesteld, hetwelk (en hier volg ik letterlijk, om niemand onrecht te doen, de mededeling van den secretaris, mr F. J. D. Theyse, dien ik voor zijn mededeelingen dank), „met mogelijk gewenste wijzigingen door kerkeraden of leden als leidraad kan worden gebezigd voor besluiten, welke zij wenschen te nemen of voorstellen, welke zij mochten willen doen“. De bedoeling is dan, dat de bezwaren, die, naar gehoopt wordt, ook in andere kerken zich openbaren zullen tegen Assen, worden geuit in overeenstemming, althans na overweging, van wat in bedoeld concept is geschreven.

Over heel het concept wil ik hier niet schrijven; het zou buiten mijn rubriek vallen; en bovendien geef ik elders („Leidsche kerkb.“) nog wel eenige opmerkingen in het algemeen.

Maar hier kan ik me wel bezig houden met één passage uit het stuk, die een zakelijk argument wil geven. Ik weet het te waardeeren, dat van de zijde der bezwaarde kerkleden met argumenten wordt geredeneerd; tegenover veel hol geschreeuw en gespeech, doet een poging, om zakelijk te redeneeren, aangenaam aan; en daarom heeft men ook recht op eerlijke bespreking.

De passage waarop ik doel, is die, waarin geconstateerd wordt:

„dat de gelijkstelling van de synodale opvatting omtrent de bedoeling van enkele bijzonderheden van Genesis 2 en 3 met Gods Woord zelf, uitgaat van een beschouwing van het Schriftgezag, die voor andere Schriftgedeelten tot onhoudbare gevolgtrekkingen leidt, welke trouwens ook b.v. ten aanzien van Genesis één en elf door de synodale vergadering zelve wel niet kan worden aanvaard, zoodat het zedelijk recht voor zulke besluiten daarmede vervalt“.

Met opzet heb ik bij de vermelding van „Genesis één en elf“ het gebruik van cijfers vermeden, omdat me gebleken is, dat verschillende kranten ervan gemaakt hebben „Genesis één en twee“. Voor de toezending van den authentieke tekst, nadat de kranten de foutieve lezing hadden gegeven, dank ik eveneens mr Theyse ten zeerste.

Nu behoeven we m. i. niet al te veel woorden te besteden aan het argument, dat de synode haar opvatting omtrent de bedoeling van enkele bijzonderheden van Genesis 2 en 3 heeft gelijkgesteld met Gods Woord zelf.

Indien de bezwaarde leden der Utrechtsche vergadering meenen, dat de synode niet meer het verschil weet

En om zijn betoog kracht bij te zetten, werd er dan gevraagd: is het niet Roomsche, wat de synode wil? Stel U voor, dan moet ik het ook vragen van andere kerkleden. Dan moet ik ook vragen: was bij de inzetting van het Heilig Avondmaal dat brood werkelijk het lichaam van Christus? Was die wijn werkelijk zijn bloed? Dat is Roomsche, zoo betoogde de spreker.

Zelden is een spreker zoo zijn eigen naam tegenovergesteld, als hij deze woorden: Volgens dezen spreker zou op die manier van niets mogen worden gevraagd, of het werkelijk aanwezig was.

Stel U voor, dat er een prediker opstaat, die in twijfel trekt, het werkelijke bestaan van de aartsvaders. (Er zijn verschillende scholen geweest, die zeiden, dat deze nummers hadden geleefd als menschen; er zou door hen een soort stam-gedachte zijn getypeerd.) Stel U nu voor, dat een synode zulk een man de vraag voorlegde: was Abraham een werkelijk mensch, of een in de idee bestaande figuur? En de man wilde niet erkennen, dat Abraham een werkelijk mensch was, en hij werd afgezet. Dan zou deze spreker het recht hebben precies hetzelfde te zeggen. Dan kan hij ook aankomen met den tekst „dit is mijn lichaam“.

Stel U voor, dat iemand de realiteit van het kruis ontkennde... dan kan die ook aankomen met: dit is mijn lichaam.

Daarom is van een denker als deze spreker was, het haast onverklaarbaar, dat hij zóó spreken kon. Begrijpt men dan niet, dat men op die manier alles op losse schreeven kan zetten?

Er spreekt uit dit doen een zeer bedenkelijke geestes-vervalsing.

Dat men zelf bij nader bezinnen niet tot de ontdekking zou komen van de meer dan ergerlijke voorbeeld van het gehele argument, is wel buitengesloten.

Maar erg is nu, dat er een schare is, die dit alles voor zoete koek slijkt en dat zoodoende het kwand voortwoerkort. Dat men schijnt op de synode, dat onze professoren als onwetenschappelijk worden uitgekroten, en dat men meent de wijsheid in pacht te hebben.

En toch... men zou neiging hebben te zeggen: toe menschen, kom nog eens een paar jaar op catechisatie. Dan zullen we U vertellen, wat uw fout is.

Ge vergeet, dat men — niet alleen in de Schrift, maar in elk boek, in elke mondelinge en in elke schriftelijke uiting van een medemens moet weten, wat de bedoeling is. Spreekt iemand met de bedoeling een symbolische tekening van iets bovenwereldlijks, iets bovenzinlijks te geven?

Of handelt hij over iets, dat alleen door de sacramentele wijze van spreken kan worden weergegeven? Of wel habbelt hij gewone historie?

tusschen de „theopneustie“ bij de schrijvers van den Bijbel en de „verlichting“, die als werk des Geestes nog in de (niet onfeilbare) kerk is, en dat ze daarom haar opvatting van de Schrift met de Schrift zelf gelijk stelt, dan zal kennisgeving van haar uitdrukkelijke verklaring van het tegendeel hen wel bevredigen, gelijk ze de predikanten Rullmann en Van der Vliet (eveneens te Utrecht!) heeft bevredigd, volgens beider verklaring.

Ik kan tenminste niet aannemen, dat de synode volgens deze broeders in het algemeen niet het recht zou hebben, een uitspraak te doen over een bepaalde opvatting van een Schriftgedeelte. Immers, heel de belijdenis berust op exegese, en op zulk een exegese, die door kerkelijke vergaderingen officieel en bewust aanvaard is. De Leerregels van Dordt rusten op aanvaarding van wel-overwogen exegetische uitspraken, op afwijzing ook van de „exegese“ van andersdenkenden. Herhaaldelijk geven onze belijdenisschriften exegetische uitspraken; en heel de leer van kinderdoop, avondmaal, van de sacramenten in het algemeen (tegenover Rome), van de goede werken, de rechtvaardigmaking, ja, van alles, berust op een kerkelijke erkenning van exegetische conclusies. Wie een synode het recht zou ontnemen willen, te zeggen: zoo verklaren wij, kerken, op bepaalde punten de Heilige Schrift, die zou heel zijn confessie op zij moeten werpen; want, of hij wil zien of niet, zijn heele belijdenis is zoo in de wereld gekomen.

Wij gelooven dan ook niet, dat men te Utrecht dien kant uit wil. Want als dat waar zou zijn, dan zouden de Gereformeerden armer zijn, dan alle andere belijders in de wereld. Als wel de enkele geloovige, maar niet de kerk voor zich een exegese aanvaardt mocht, dan zou niet alleen de genade, maar ook de illuminatie van den Heiligen Geest meer in den enkeling doen, dan in de gemeenschap der kerk; dan zou het maar het beste zijn, boven den Bijbel te schrijven: wij weten niet en zullen niet weten; dan zou de kerk opgaan in een verzameling van commentatortjes in zakformaat; dan zou een reformatie tien eeuwen dage een brutaliteit zijn; en dan was 't zelfs niet meer mogelijk, een psalm te zingen, in advents- of lijdensweken, op paasch- en pinksterfeest; want zelfs die liturgische verrichting berust op een min of meer geijkte, en dan nog wel traditionele exegese, kerkelijk beleden en — gezongen.

Indien trouwens de kerken, in synode vergaderd, niet het recht hebben, te zeggen: „van dien en dien tekst, is zoo en zoo de exegese, naar ons dunkt“, — waarom zou dan de door dr J. G. Geelkerken met anderen aan een generale synode aangeboden „Proeve van Uitbreiding van Eenige Gezangen“ etc. haar ter aanvaarding en vaststelling zijn voorgelegd? In dien bundel waren verscheiden liederen, die van de „traditionele“ exegese vol zaten; hier en daar zelfs zoo, dat met het licht der nieuwere uitlegkundige wetenschap heeltemaal niet gerekend was, ook al was het reeds over ons uitgestraald!

Meer notitie moet men dan m. i. ook nemen van de bewering in het concept, dat men den kerkeraden aanbeiden wil, dat de synode door haar uitspraak over Genesis 2 en 3 een Schriftbeschouwing heeft geproclameerd, die niet op Genesis één (scheppingsverhaal) en

Wordt ons iets geteekend als een vloot? Of hebben we te doen met een zinnelooze voorstelling van hemelsche dingen?

Dergelijke vragen doet men toch altijd!

Zelfs bij gewone, heel gewone menselijke werken! Zelfs bij de dagelijkse spraaktaal.

Een voorbeeld: iemand zegt: „ik ben in Parijs geweest. Daar sprak ik een Fransman en dien liet ik een briefje van tien gulden zien. Toen vroeg hij mij: wat is dat? Ik zei: dat is tien gulden. Hij vroeg weer: is dat werkelijk tien gulden? Toen antwoordde ik: Zeker, dat is werkelijk tien gulden.“

Nu vraagt een toehoorder: „Zij ge werkelijk in Parijs geweest?“

En de „iemand“ antwoordt: „Zeker, ik ben er wel degelijk geweest, wat dacht je, dat ik loog?“

„Nee“, zegt nu de toehoorder: „Ik begrijp U. Ge ziedt, dat briefje van tien gulden was werkelijk tien gulden. Ge zegt ook dat ge werkelijk in Parijs zijt geweest. Aangezien nu ieder weet, dat dat briefje niet in eigenlijken zin tien gulden is, maar alleen maar tien gulden beteekent en verzogelt, en dus een voorstelling is van een werkelijk bezit van tien zilveren gulden, zou staat het ook vast, dat ge niet in eigenlijken zin in Parijs geweest zijt, maar alleen maar een vrijblijft hebt om er te komen, of wel, dat ge U de realiteit zoo helder hebt voorgesteld, dat het schelen, alsof ge er waart.“

No zegt de eerste weer: „Dus ik lieg, wanneer ik zeg, dat ik werkelijk er zelf geweest ben?“

„Nee“, zou dan 't antwoord zijn, „ge liegt niet, maar hetgeen ge zegt beteekent dat ge in geestelijken zin er zijt geweest.“

Ik denk, dat een man, die zoo redeneerde, spoedig voor zoo iets als sollicitant naar „rust nemen“ zou worden beschouwd. En terecht. Hij zou niet hebben onderscheiden tusschen onze wijzen van spreken. Tusschen het verschil van uitdrukkingenwijzen, wanneer iemand zegt: „hij is in Parijs geweest“ en „dit is tien gulden“.

Wat nu geldt van onze spraaktaal, geldt evenzoo van de Schrift. Ook daar moeten we onderscheid tusschen de verscheiden wijzen van zeggen.

En nu is deze rubriek er niet voor, om breed uiteen te zetten, welke kwesties in het geding, dat zulk een droef einde nam, werden besproken. Dat hoort elders thuis.

Slechts wijzen we erop, dat er een bedenkelijk gebrek aan inzicht in het wezen van de taal in 't algemeen en van die der Schrift in het bijzonder, spreekt uit hetgeen men op de genoemde vergadering te hooren kreeg.

Genesis elf (Babels torenbouw) niet zou kunnen toepassen.

Het is heel jammer, dat dit niet eens nader toegelicht is.

Met name wat Genesis elf betreft. Want daarover herinner ik me niet, in het aanhangig geding nog iets gelezen te hebben. Over Genesis één kregen we hier en daar wel iets te beluisteren, dat in dezelfde richting wijst; daarover straks.

Laat ons eerst iets over Genesis elf mogen zeggen. Het gaat daar over den torenbouw van Babel. Men meent blijkbaar, dat de exegese, die de synode handhaafde, ten aanzien van Genesis 2 en 3, moeilijkheden in den weg legt aan ieder, die, der synode getrouw, daarover zou willen spreken of preeken.

Misschien bedrieg ik me niet al te zeer, als het bezwaar hier zich doet gevoelen met betrekking tot: de anthropomorphismen in dit hoofdstuk, en ook tot de verwarring van de spraak, welke verwarring den voorgenomen torenbouw verhinderde.

Wat nu die anthropomorfe uitdrukkingen betreft: ieder kent ze; maar ook kan ieder weten, dat de synode op deze tegenwerping reeds heeft geantwoord, stel, dat ze bedoeld is.

Ieder weet, wat er staat: de Heere kwam neder, om te bezien de stad en den toren, die de kinderen der menschen bouwden; en de Heere zeide... kom aan, laat ons nedervaren, en laat ons hun spraak verwarmen... enz.

Nu spreekt het concept, dat te Utrecht werd aangenomen, van de „synodale opvatting omtrent de bedoeling van enkele bijzonderheden van Genesis 2 en 3“. En in verband daarmee, van een verkeerde Schriftbeschouwing, die aan het woord zou zijn gekomen in de uitlegging van die bijzonderheden.

Denk ik nu aan deze anthropomorphie (Gods openbaring op menschvormige wijze voorstellende) uitdrukkingen, en tevens aan de in Assen ter sprake gekomen „bijzonderheden“, dan moet ik wel haast aannemen dat de Utrechtsche vergadering het oog had op de door dr Geelkerken ter sprake gebrachte kwesties: of er in Gen. 2 en 3 is een werkelijke stem, een werkelijke wind, een werkelijk wandelen; of er waren werkelijke vellen, en werkelijke rokken en een werkelijk aantrekken? Is deze hypothese juist, dan sta ik een weinig verwonderd, als men nu nog „werkelijk“ met Genesis elf komt om bezwaren tegen Assen in te dienen, op dit punt. Want de synode heeft in het rapport opgenomen — terloops, nog wel, zoo voor de hand liggend lijkt haar de „oplossing“ — dat men onderscheid moet maken tusschen anthropomorfe uitdrukkingen en uitdrukkingen in eigenlijken zin. Wie dus meent, dat hij tegen Assen iets nieuws te berde brengt, als hij over Genesis elf een brochure zou willen schrijven, met vragen als: was dit soms een werkelijk afdalen, en een werkelijk „gaan bezien“ en een werkelijk nedervaren en wat dies meer zij... die moet ons eerst overtuigen, dat de Asser synode ten onrechte heeft herinnerd aan het verschil tusschen anthropomorphismen en uitdrukkingen in eigenlijken zin. Want we zijn nu toch werkelijk verder dan de oude Joden, die meenden den bijbel op te knappen, als ze (b.v. in den targoem Onkelos) de anthropo-

Ons eale dingen mo-

De vraag-

van buite-

Telkens

andere lee-

Schrift mo-

Zij moete

ijk ons al

hoe men es

En dan

etop te we

Schrift z

schreeven.

Openbaring

Dat dit all

dingen, du

dan het h

anders i

delijk zij

De Gen

de waarde

Dat is t

van deze

Corres

wordt me

ring in h

de heer N

waar de v

deft word

En een „i

dat die v

gezeten“. I

zonden“, w

toch wel z

als de bet

niet geschi

rijden: „W

wel weten“

Liefst la

is in onze

veel „zoo

kezers van

a. de ve

eerste „v

door mij a

dien de he

b. de ve

werden be

niet kunt

Een en e

der betrok

morphismen

meer van

door de ni

door: „Jah

Of is m

moeilijkhe

punt van d

wij ze er a

diale koorde

Wij kun

lijk hier he

bezuurden

zegt dan w

gesproken

gesloten, d

denken. Da

„klaarlijk

gen de me

al te veel

tegelbouw;

een werkel

met (om m

om het w

in het kort

die met het

zonden dan

het heilleg

schap, die

de bedoelm

soort hooge

lijk waarme

voor dr Ge

zeggen —

een bepaal

Prop. and

Werkelijk

Mogelijk

de talen d

Inderdaa

we onder d

Volgen w

in de vast

het de plic

wat de and

doch het is

duidelijk te

der synode

die men in

verwarring

Ik zie er

Wel zie

vattung van

treue blize

het Schrift

leen is te be

ingenomen

Want dit

uitdrukking

sis elf één

vóór de la

waren, zoo

die spraak